

JUTRANJE NOVOSTI

NARODNO RADIKALNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan zjutraj, izveniši ponedeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/l. — Telefon št. 213

Brzljavi naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravištvo: Marilj trg št. 8. — Telefon št. 44.

Oglaš po tarifu. Sprejemajo se le do 15. ure.

Pismenim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem č. k. uradu št. 13.238.

Stara odkritja.

Maribor, 26. febr.

Naši mladinci prinašajo v svojem časopisu dandanašnja poročila, kako izražajo NRS svojo moč in oblast, v strankarske namene in s kakšnim terorjem nastopa proti pristašem drugih strank, katere meče kar na cesto brez vzroka. Pač eden vzrok le navajajo, namreč, da more NRS nastavljati svoje pristaše, ki seveda nimajo nobene kvalifikacije, medtem, ko so imeli odpuščeni mladniki vsi kvalifikacije in so bili vzorni v službi. Govori in razpravi se o samovladi, partizanstvu in strahovladu na dolgo in široko.

Kdor čita to časopisje in ne drugega, potem si mora o NRS in njega načelniku g. Pašiču ustvariti najslabšo sodo. To kar uganja NRS (seveda po poročilih naših mladincov) presega že vse meje in je naravnost sramota za kulturno državo. Kaj takega tudi na Balkanu še ni bilo in tudi ne bo več.

Seveda vzamejo slepo udani pristaši naših mladincov vse za čisto in golo resnico, kar pišejo njihovi listi. Njim popolnoma zadostuje, da so ta glasila skupine ljudi, ki nosijo imena znanih mladincov. Da pa bi ti ljudje vsaj trohico pomislili s svojimi lastnimi možgani, bi takoj uvideli, da niso vsa ta poročila samo pretirana, ampak so največkrat od začetka do konca zlagana, ali pa namenoma tako zavajata. Zakaj stranka, ki bi delala tako, kakor pišejo demokratski listi o NRS, bi si sama pletla vrvo okoli vratu in bi morali biti vsi njeni voditelji naravnost blazni in tako kratkovidni, da bi ne videli niti ped pod nosom. Zgodovina in razvoj strank dovolj jasno kaže, da se strahovlada ni nikjer obnesla, da se je krivica vedno maščevala, da se je zvrnil v jama tisti, kateri jo je kopal drugemu.

NRS ima pa preveč staro in slavno zgodovino, da bi jo sedaj omadeževala s strahovladom, nasiljem in partizanstvom. Tudi še ne mara tako hitro napraviti demokratom veselja in zginiti iz političnega življenja. Zato si noče sama spletati biča, s katerim bi jo potem teple druge stranke. Tako kratkovidna ni. Njeni voditelji so bili še v vse težjih časih na svojem mestu in so pred javnostjo vedno vedeli zagovarjati svoje čine. In zdaj naj bi bili naenkrat udarjeni s slepoto in bi kopali z nepoštenostjo in izrabljanjem državne oblasti in moči grob sami sebi, svojih stranki in državi! Pojdite, pojdite, rakom žvižgat.

Se na nekaj drugega bi moral pomisliti razsodni človek pri takih vesteh naših mladinskih glasil. Namreč to čudo, da se vse te vnebovpijoče krivice godijo v Srbiji. Saj vendar tudi pri nas vlada ista vlada kakor v Srbiji. Pri nas je pa vse, kakor je bilo. Razun g. Ribnikarja, je ostalo vse pri starem. Pa razni dopusti n. pr. g. Grassellija bo zapisil »Tabor« in za njim »Jutro« in oba skupaj bosta iz trte izvila še par podobnih slučajev ter jih bosta parvala po svoje in servirala lahkovernim čitateljem. »Tabor« prinaša sedaj že 14 dni pod raznimi naslovi izrabljanje državne oblasti v strankarske namene in gloda kosti g. Grassellija. Pa ne vemo, kako je, da ne more končati tega poglavja. Ali ima »Tabor« z »Jutrom« vred tako slabe zobe, ali pa g. Grassellij tako trde kosti, da jih še nista zgrizla in delala vedno »nova odkritja« svojim bralcem.

Ta dva lista naj pazita, da mi ne pridemo s »starimi odkritji« demokratov, kakor smo pokrili s pravo kršanskim usmiljenostjo, katere se navadno skazuje tudi političnim mrličem. Da so se morala izvršiti nekatera premeščanja, je samoposebi umevno. Premeščanja v takem velikem aparatu se ne morejo odlagati tako dolgo, da se zopet snide parlament, ker so njuna ne iz političnih, ampak iz ozirov na državne interese in funkcioniranje aparata. Moralo je bilo nekaj premeščenj voč, kakor se zdi demokratom potrebno. To so pa zakrivilo ravno ti, ki danes tako kričijo. Ko so bili na vladi, so nastavljali v ona področja, kjer so imeli moč, ljudi čisto brez potrebe in tudi brez kvalifikacije. Da take nastavitve sedanja vlada prestavlja in odstavlja, je samoposebi umevno. Naj bi bili svoj čas demokratu bolj pošteni ter bi se naj bili ozirali takrat samo na potrebo in zmožnost nastavitve, ne pa na partizanstvo in strankarstvo, pa bi bilo danes tudi v Srbiji polovico manj prestavljanj in odpuščanj.

Če malce pogledamo, kako so delali naši demokratki za časa svoje moči pri nas in kako so znali spraviti svoje somišljenike na udobna mesta tudi brez kvalifikacije, ali pa brez prave zmožnosti in sposobnosti, potem si še le lahko ustvarimo sodo, kaj se je delalo v Srbiji in Beogradu. Pogledajte samo na slučaj Ribnikar v Ljubljani, v Mariboru pa Voglar, da ne imenujemo drugih. Kakšno sposobnost sta imela ta dva za taki službi, kakor sta jih, oziroma jih še opravljata. »Tabor« naj vpraša svojega bivšega »urednika« Voglarja, koliko časa je bil kot profesor na dopustu in kaj je takrat delal. Menda ja ni študiral ne

dagogike za poznejše ravnateljsko mesto na učiteljski.

Nočemo nadalje razpravljati o tem nečestnem poglavju. Tudi danes ne bi bili omenili, ako bi se ne bilo v nas kar naprej in naprej dregalo. Povemo le toliko: ako hočete dobro sami svojim pristašem, potem ne uganjajte pri nepoučenem ljudstvu take demagogije. Imamo trdo kožo, ampak sedaj se pa tudi naveličamo vednega drezanja. Kdor hoče pometati pred drugim pragom, naj pomete najprej pred svojim. Čemu iščete pezdinje v našem očesu, če pa v svojem še bruna ne vidite?

Pred izpraznitvijo Sušaka.

Beograd, 27. febr. (Z) V četrtek odpotuje v Opatijo pomočnik generalnega ravnatelja v prometnem ministru Deroko in načelnik tega ministruva Jekta Popović. Oba gospoda je naša vlada določila kot strokovnjaka pri ureditvi prometa med Jugoslavijo in Reko. Pridružila se bosta naši delegaciji mešane italijansko-jugoslovenske komisije, ki je že odpotovala v Opatijo.

Sušak, 27. febr. (Izv.) V Opatijo so dospeli delegati italijanske paritetne

komisije za Reko: Quartieri, Gentili in Mazzuno v spremstvu ekspertov Carlettija, Viglionia, Broccijia in Rosbocka. Kakor hitro dosepejo jugoslovanski delegati, se izvrši zamenjava ratifikacijskih listin, nakar zasede naša vojska Sušak. Razmejitveno delo se ima dokončati v teku enega mesca. Kakor poročajo italijanski listi, se ministri, predsednik Mussolini zelo zanima za podrobnosti razmejitvenega vprašanja med našo kraljevino in Italijo.

Hrupno demokratsko zborovanje.

Subotica, 27. febr. (Z) Včeraj je imela skupina demokratske stranke dr. Slavka Sečerovala zborovanje, ki je bilo zelo burno, ker so bile navzoče omladinske organizacije demokratske stranke, ki so hotele za vsako ceno preprečiti zborovanje. Končno se je dosegel sporazum, po katerem dobi po govoru dr. Sečerovala zastopnik omladin-

cev Gjurasevič. Ko je pa ta hotel govoriti, je predsednik shoda podelil besedo dr. Dimitrijeviču, kar je imelo za posledico, da je nastal velik hrup, tako da so morali prekiniti zborovanje. Napravile so se skupine, med katerimi se je vnel prepir zuna na cesti. Do kakega spopada ni prišlo.

Klerikalci tudi žalujejo za nemškimi glasovi.

Sombor, 27. febr. (Z) Bunjevačko-šokačka stranka je priredila volilne shode v Prigredici, Sv. Ivanu in Apatinu. Shodov se je udeležil tudi dr. An-

ton Korošec, ki je na enem teh zborovanj napadal Nemce, ker so postavili lastne kandidatne liste za volitve v narodno skupščino.

Konferenca o zaščiti delavcev.

Beograd, 27. febr. (Z) Včeraj se je vršila v Beogradu konferenca zastopnikov ministrstev za trgovino in industrijo, za šume in rude, za notranje zadeve in za vere, nadalje oddelkov za socialno politiko pri pokrajinskih upravah, vseh delavskih ter trgovskih, obrtniških in industrijskih zbornic in zveze industrijcev. To konferenco je sklicalo ministstvo za socialno politiko. Namen sestanka je tolažiti predloženi pravilnik za uveljavljanje zakona o zavarovanju delavcev, in sicer o dohoditvi delovnega časa, o začetku in sklepu dela ter o podaljšanju delovnega časa v mestih na temelju sporazuma

med delodajalci in pomožnim osebom, nadalje o pravilniku glede delavskih zapnikov in o naredbi glede prepovedi nočnega dela v pekarnah. Na tej konferenci se je dolgo debatiralo o delavnem času, pri čemer so delodajalci zahtevali, naj se delovni čas podaljša preko osem ur, dočim so bili zastopniki delavcev proti temu. Razpravljali so tudi o naredbi glede prepovedi nočnega dela v pekarnah, vendar se niso mogli zediniti. Danes dopoldne se je konferenca nadaljevala. Razpravljali so o začetku in sklepu dela in o delavskih zaupnikih.

Volilna borba.

Beograd, (Z) Nosilec kandidatne liste Narodne radikalne stranke za Črno goro je Ljuba Bačić, predsednik velikega sodišča v Viru.

Beograd, 27. febr. (B) Narodna radikalna stranka, vstevši protičevce, je predložila 18 oddvojenih kandidatnih list za volitve v narodno skupščino, in sicer v somborskem in veliko-bečkereškem okrožju po dve, skupaj 20, demokratska stranka pa, vstevši tudi skupine naprednjakov, liberalcev in samostalcev, 18 oddvojenih kandidatnih list, v travniškem in beograjskem volilnem okrožju po dve, skupaj 22.

Beograd, 27. febr. (B) Demokratsko kandidatno listo Milana Čemerčića za prizrensko okrožje so podpisali tudi štirje policijski pisarji. Sodišče, ki je potrdilo to kandidatno listo, jih je obsodilo, ker so se pregrešili zoper volilni zakon. Vsled tega se ponovno prepoveduje policijskim organom udeležba na pripravi za volitve. Minister za notranje posle je na podlagi obsodbe te štiri policijske uradnike takoj odpustil.

Po ožaj v Orientu.

London, 27. febr. (K) Reuterjev urad doznava, da je bil načrt lausanske pogodbe včeraj predložen narodni skupščini v Angori. Kakor se poroča, svetujejo kemalistični ministri, da se pogoj sprejme s pridržkom sprememb, glede katerih bodo stali predloge za nadaljnje razprave.

Volilni boj v Bolgarski.

Beograd, 27. febr. (Z) Iz Sofije poročajo, da so priprave za volitve v polnem teku. Ministrski predsednik Stamboljski zahteva, da vsi okrožni in okrajni odbori vladne zemljoradniške stranke predložijo do 20. marca liste svojih kandidatov, katere mora prej odobriti.

Sofija, 27. febr. (Z) V vladnih krogih se živahno razpravlja o izpopolnitvi kabineta, ker so bili izključeni ministri Turlakov, Tomov in Manulov. Njihovi nasledniki še niso določeni. Govori se tudi, da namerava v kratkem odstopiti tudi ministar za prosvoto Omarčevski. Verjetno je, da se to zgodi že v par dneh.

Madžarsko-avstrijske konvencije.

Budimpešta, 27. febr. (K) Madžarski korespondenčni urad poroča, da je bila med Madžarsko in Avstrijo 6. februarja 1922 sklenjena trgovinska pogodba, ki sta jo sedaj odobrili madžarska in avstrijska vlada. Obenem s trgovinsko pogodbo stopita v veljavo tudi dve posebni konvenciji in sicer o olajšanju madžarskega obmejnega prometa in o medsebojnem podpiranju pri carinskih manipulacijah.

D' ANNUNZIO — TURŠKI PAŠA.

Rim, 27. febr. (Izv.) Tukajšnji listi poročajo, da je dobil d' Annunzio častni naslov glavnega poveljnika turške vojske in čin turškega paše.

Konferenca o spornih točkah med našo kraljevino in Bolgarsko.

Beograd, 27. febr. (Z) V ministru za zunanje stvari se je vršila v kabinetu zunanjega ministra dr. Ninčiča konferenca, kateri sta prisostvovala tudi poslanik Nešić in načelnik varnostne službe Lazić. Nocoj ali jutri zjutraj odpotuje v Niš naša delegacija mešane komisije, ki se ondi sestane z bolgarsko delegacijo. Naše delegate spremlja tudi poslanik Nešić, ki bo otvoril konferenco o rešitvi spornih vprašanj med našo

državo in Bolgarsko, nakar se povrne v Beograd.

Sofija, 27. febr. (Z) Danes je odpotovala v Niš bolgarska delegacija mešane komisije, ki naj reši sporna vprašanja med našo državo in Bolgarsko. V tej delegaciji sta polkovnika Nojkov in Ustakov in civilni delegat Petrov. Ostali člani delegacije odpotujejo jutri, tako da se 1. marca sestanejo s člani jugoslovenske delegacije v Nišu.

Italija in francoska politika.

ITALIJANSKA ZELENA KNJIGA.

Rim, 26. febr. (K) »Tribuna« razmotriva o francoski rumeni knjigi glede washingtonske konference in predlaga, da sklenejo latinski narodi ravno tako tesno zvezo, kakor anglosaški. Zveza s Francijo ne bi pomenjala nikakih novih vojni nevarnosti, ampak bi moč Francije okrepila. Listi se zavzemajo za to, da bi Italija tvorila za Francijo poročstvo proti nemškemu napadu in da bi se obe državi zedinili na skupno politiko glede Sredozem, morja. »Idea Nazionale« priporoča, naj se počaka z delovanjem za italijansko-francoski sporazum. Francozi, pravi list, hočejo Italijo izrabljati kot orožje imperijalizma. Francija je konservativna, medtem ko Italija zasleduje ekspanzivno politiko, zlasti v Sredozemskem morju. Francija smatra Italijo še preveč za imperatorsko. Šele potem, ko je angleška odklonila dati Franciji proti Nemčiji poročstva in po nelagodnem polomu akcije v Poruhrju, bo postala Francija zmernejša in se bo obrnila na Italijo. Italija bo potem stavila svoje pogoje glede

vprašanj kolonij, kakor tudi premoga in preskrbe z rudami.

Rim, 27. febr. (B) Kcr so sklenile vlade v Parizu, Londonu in Rimu, da objavijo zapisnik, sestavljen na konferenci v Londonu 9. in 11. dec. 1922, in v Parizu 2. in 3. januarja 1923, je predložil predsednik italijanske vlade Mussolini predsedstvu parlamenta zeleno knjigo o omenjenih konferencah. Ta knjiga sestoji iz treh delov. Prvi del vsebuje dokumente, ki pojasnjujejo prejšnja neposredna pogajanja, ko je bila predložena nemška nota reparacijski komisiji in projekt mednarodnih finančnih ekspertov o stabilizaciji nemške marke. Drugi del vsebuje zapisnike londonske konference, med katerimi se nahajajo dokumenti o italijanskem projektu, ki je bil sprejet za podlago diskusije. Tretji del pa vsebuje zapisnike pariške konference z mnogostevilnimi dokumenti, med katerimi se nahajajo projekti vseh delegacij kot protipredlogi zavezniškemu projektu.

ZVIŠANJE LEŽARINE.

Beograd, 27. febr. (B) Po naredbi prometnega ministra se zviša s 1. aprilom ležarina na blago v vagonih od 10 na 30 dinarjev za vsako uro.

60 TISOČ DELAVCEV NA CESTI.

Budimpešta, 27. febr. (K) Avtomobilski, oppekarski in lesni industrijalci so izprli svoje delavce, tako da znaša število vseh izprtih delavcev nad 60 tisoč.

Zanimiv kazenski proces.

Ljubljana, 27. febr.

Danes se je vršila pred kazenskim senatom deželnega sodišča v Ljubljani pod predsedstvom višj. dež. sod. svetnika g. Mladiča glavna razprava zoper poštarja g. Milana Detela, ki je znan kot glavna priča izza lanskega procesa proti takozvanim dolarskim princem. Državno pravništvo ga je obtožilo zaradi pregreška klevete po § 104 srb. k. z., ker je v »Napreju« št. 271 od 30. novembra 1922 pod naslovom »Se naše poštne razmere« sicer previdno, a dosti jasno namigaval, da se je direktor poštnega ravnateljstva v Ljubljani g. dr. Debelak okoristil z denarnimi pošiljatkami, ki da so dohajale od sarajevske poštne direkcije v zneskih po več stotostot kron naenkrat, ba je za tisk poštne znamke. Obtoženi poštar Detela je deloma izpovednil svojo pred preiskovalnim sodnikom podano izpoved trdeč, da tega članka ni pisal, ne inspiriral in da sploh ni z njim v nobeni zvezi. Zaradi tega ne polaga na dokaz resnice nobene važnosti in tega dokaza sploh ne nastopi. Tak zagovor da mu je nasvetoval odgovorni urednik »Napreja« g. Podbevšek. Priča direktor g. Debelak izpove, da je subjektivno prepričan, da ima pri tem članku toženi Detela svoje prste vmes, direktno pa da tega ne more dokazati. Do tega prepričanja so ga dovedle izpovedbe Detela v dolarski aferi pred preiskovalnim sodnikom, kjer je Detela izražal svoje sumnje glede pravilnega postopanja s sarajevskimi denarnimi listi. Nadaljnja priča kontrolor I. razr. Dietz je za svojo osebo tudi uverjen, da je avtor »Naprejevega« članka g. poštar Detela, ker se je ta edini že pred dolarskim procesom in še pozneje prav posebno zanimal za usodo sarajevskih denarnih listov. Striktne dokaza, da je Detela pisec »Naprejevega« članka, pa tudi on ne more podati. Nato je na predlog državnega pravdnika sklenil kazenski senat, da se razprava preloži, dokler se ne pribavijo razpravni spisi o dolarskem procesu, ki se nahajajo še pri stolu sedmorice v Zagrebu.

Iz prosvetnega življenja.

— Ljubljanska opera. Zaradi bolezni nekaterih članov se je pojavil zastoj v repertoarju. Hvaležno sprejeta Dvofakova opera »Vrag lu Katra« je prišla na vrsto le enkrat in ni še dožvela repize. Priljubljeni operi »Gorenjski slavček« in »Brivce svetliški« ste tudi začasno odstavili. Oledalsko vodstvo je zopet pridobilo za gostovanje g. Ado Poljakova, umetnika svetovnega slovesa. — V nedeljo zvečer je pela vloga Marinke v »Prodani nevesti«. Sicer il res prišlo dramatične vloge, pa je tudi Marinko podala dovršeno, čeprav drugačno kot smo jih bili do sedaj navajali. V pevskem oziru je bila vzorna. Pela je partijo v srbohrvaščini. Dober je bil Kovač v vlogi Janka, kot vedno na mestu tudi g. Zathay v vlogi Kecalca. O. Bratuž bo enkrat izvrstni komik. — Go. Polakovo je občinstvo navdušeno pozdravljalo, v priznanje je prejela krasen sopek.

— Predavanje o »Tolminskem punku« v društvo »Soča«. — Dne 20. aprila 1714 se je odigrala na Travniku — glavnem trgu — v Gorici tragedija, kakršnih je malo znamenitih v analizi zgodovine našega naroda. Ta dan je bilo — radi velikega kmetškega punka na Tolminskem v marcu leta 1713 obglavljenih in razčetrjenih 11 knezov, katerih posameznih del teles so v strah in grozo ljudstva, več dni viseli na najbolj vidnih krajih mesta in periferije. 150 nesrečnikov je bilo obsojenih na strašne kazni v podzemskih temnicah gorjskega gradu. — Da se po 209 letih primerno osveži spomin na žrtve nekdanjih grofovskih trdnjav, bo o gornjem predmetu predaval v soboto, dne 3. marca v salonu »pri Levu« gospod Joško Cvek, ravnatelj pom. uradov. Kdor se zanima za črno preteklost naših pradedov in tužno sedanjost naših bratov ob zeleni »Soči«, naj pride na to velenjano predavanje. — Iz prilaznosti sodeluje občinstvo priljubljeni dr. Kozinov kvartet in gosp. Mirko Kragelj, ki bo recital nekaj dr. Gradnikovi pesmi iz ciklusa »Tolminski punk«. — Začetek točno ob pol devetih. Vstop prost.

— Pevski zbor Glasbene Matice v Ljubljani. Danes v sredo, dne 28. t. m. in v petek, dne 2. marca skupne pevske vaje (mešani zbor) za pokrajinske izlete, vsakokrat ob 6 en četrt zvečer. — Odbor.

Današnje prireditve

V Ljubljani:

Drama: »Idijota«. Red C.
Opera: »Gorenjski slavček«; v prid Udruženja gledaliških igralcev. Izv.
Kino Matica: »Salte Mortale«.
Kino Tivoli: »Hijene sveta« II. del.
Kino Ideal: »Prefrigana žepna tatica«.

V Mariboru:

Narodno gledališče: Zaprt.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:

Tekoči teden: lekarna Prohaska na Turjaškem trgu, Ustari na Sv. Petra cesti in Jošt v Sp. Šiški, Celovška cesta.

Primorci — ali res?

III.

Najprej moram izjaviti, da me proti »Orjuncem« ne vodi nikakoli animoznost ali celo nasprotstvo. V njenem zdravem jedru mi je celo jako simpatična. Bil sem vedno prijatelj radikalno narodne mladine, pred 20 leti celo pokrovitelj take tajne organizacije. Iz Gorice sem hodil nanj iene sestanke v Ljubljano. Skrivali smo se po okoličih, kjer smo zborovali in delali načrte...

Ali prav zato, ker mi je zelo pri srcu najidealnejša naloga »Orjuncem«, ne morem odobravati njene sedanje stranke: današnja O. je privesek Pribičevićevega krila demokratske stranke. To je dokazala tudi čajanka O. v Zagrebu, na kateri je govoril tudi Pribičević, in kako govoril Čitanič »Pobedo« in »Orjuncem« in mnogo članov idealnih sodelavcev podpisem z obema rokama! Obžalujem pa zelo, da se je dala tako lepa mladinska organizacija vpreči v izgarani voz grde demokratske politike.

Toliko bolj pa moram obžalovati, da igra v tej organizaciji precejšnje število Primorcev zelo nevarno vlogo Pribičevićevih priganjancev. Ne vem, ali se vsi zavedajo take nevarne in — tako zelo nevarne službe.

Naloga primorskih izseljencev ni, da pomagajo pri medsebojnem klanju med domačinimi strankami. Nam bi moralo biti geslo: Svaki brat je mio, ma koje stranke bio! Ne maram niti kakoršnih koli sovražnih zdržbarij proti SLS, še manj proti JDS, saj je verjetno, da bo sta ena ali druga ali celo obe v družbi z NRS tvorili bodočo vlado in sodočevali v usodi te države in — nas Primorcev. Seveda nam pa tudi nobena slovenska stranka ne more zameriti, ako se po treznem in stvarnem razgovoru pridružimo t. ali oni ali recimo največji državni NRS. Ako imamo tu državljanske pravice, se jih moremo tudi posluževati in njih nimamo pravice, da bi nas radi tega sramotili in napadali ali — da bi nam skušali škodovati pri delu za naše rojake tam doma.

Še manj pa smemo Primorci s svojim nastopanjem v novi hiši dražiti njegovega gospodarja, t. j. sedanjo vlado ali vlado, ki jej bo sledila. Mi bomo prosili pomoči pri tej in pri prihodnji in pri vsaki naslednji vladi. Nato pomoč upamo, na njo se zanašamo, od nje pričakujemo tam preko svojo »Velikonočo«. Ako pa, recimo, sedanja vlada smatra in proglasi Primorce za nadležne došlece, ki delajo novi državi le težave in jo spravljajo v tužino ob dober glas, kdo nas bo branil? Nihče, niti Pribičevići ne, ki se bodo vdinjali radikalcem, kakor doslej, in si pri tem mislili: Zamorec je storil svojo dolžnost, zdaj lahko gre.

Najhušji zločin nad našim neodrešenim narodom pa zakrivilo tisti Primorci, ki s svojim sodelovanjem pomagajo našim zakletim nasprotnikom, da bi nekako opravičeno zavrgli človečanske načela o varstvu narodnostnih manjšin. V mirovni pogodbi senžermenski so razragali o varstvu naših manjšin v Avstriji in nemških v Jugoslaviji. Mi moramo vsemu svetu dokazati, da smo

kulturen narod, ki ne le da zna pošteno in lojalno vršiti pogojene obveznosti, marveč da bi tudi brez tistih paragrafov privoščil manjšinam pri nas vsa tista prava, katere mi zahtevamo za svoje manjšine v Italiji, Avstriji, Ogrski, Grški in Rumuniji.

Znani dogodki v Celju in Mariboru so pa sposobni, da nas silno kompromitirajo v Društvu narodov in morda utegnejo otežkočiti že delo naših delegatov na kongresu v Bruslju. V Gradcu je posebna pisarna za zbiranje materiala. Vsi naši listi se tam točno čitajo. Le pogledite celo v »Tagespost« dnevno rubriko »Aus Slovenien«. Nemci znajo celo iz tička narediti slona v svojih poročilih, a njihova poročevalska služba je izborna, dočim mi nimamo prav nikake. Kaj pa še tedaj, ako jim mi dajemo tako hvaležnega gradiva, kakoršen je n. pr. celjski Jagaball, ki ni bil vreden, da se radi njega pomoči eno samo pero v črnilo, ne pa v kri in žolč!

Ko so odemokratje kovali volilni zakon za mesta z lastnim statutom, so mislili le na Ljubljano, a kljub vsemu opominom niso mislili na Celje, Ptuj in Maribor, kjer more priti do nemške večine. V Ljubljani so pogoreli kot stranka, v »mariborski oblasti« bi utegnili goreti celo združeni Slovenci... Takrat mi bilo nem. nevarnosti in tudi ne »Orjuncem«, ki bi mladeniško vzkipele. Zdal pa ko je notorično znano, da je ves tisti spektakel vzrizen zaradi volilne spletke ene stranke, zdaj pa je celo »Orjuna« na delu in ž njo vred tudi mnogi naši Primorci, ki dajejo grozovito orožje v roke vsem zatiralcem obmejnih Slovencev in Hrvatov, po vzgledu: kakor ti, tako mi, samo še nekoliko huje!

Kar se tiče Nemcev pri nas, pričakujem trezne in velikopotezne drž. politike, ki jim bo z eno roko dajala, z drugo pa odvrčala vsako nevarnost od strani tega življa. Nič ni ložjega nego to! Kak celjski Jagaball ali morebitne nemške predstave v Mariboru pa bi me nikdar ne razburjale, — toliko manj, ker n. pr. imamo lepe plesne in koncerte in predstave v Gorici in po vsej deželi ter ne želimo, da bi nam lepega dne rekli, da hočejo malce posnemati prevročevne primorske Orjunce...

Upam, da se razumemo. Pozivljam Primorce, da ostanejo popolnoma pasivni vse dotlej, dokler bo »Orjuna« privesek ene stranke.

Kar se tiče pa bodočih volitev, sem Primorcem že povedal svoje mnenje in nasvete. Naš življenski interes je, da se izognemo cepljenju med toliko brezposelnih stranic, a med večjimi strankami da se odločimo za največjo in najvplivnejšo.

Zelo verjetno je, skoro bi rekel da popolnoma gotovo, da bo demokratska stranka po volitvah skušala priti do vlade v družbi z NRS. Čemu torej potrebujemo Primorce šele posredovanja DS, da pridemo v družbo z NRS — mari se naravnost pridružimo tej NRS in mirna Bosna, mirnejša bo tudi naša primorska zavest, da smo s tem napravili našemu neodrešenemu narodu največjo dobroto. A. Q.

Politične novosti.

ČEŠKOSLOVAŠKA.

— Odprto pismo češkega Nemca iz Amerike rojakom. »Vorwärts« (nemški list, ki izhaja v Milwaukee v Sev. Ameriki) je priobčil odprto pismo dr. Henrika Ressela njegovim nemškim rojakom v Češkoslovaški. V pismu se piše čudno, kako da so Nemci v Češkoslovaški že vedno tako šovinistični in da se ne sporazumejo s Čehi. Narodnostni pritisk bo odpravljen — po mnenju pisatelja — samo z razširjenjem socializma. Dr. Ressel poudarja, da bi Nemci ne bili danes pod nobeno monarhijo bolj srečni in da ne morejo današnje svoje bedno stanje zvrčati na odgovornost republike. — Mar se ne glasi to pismo kakor pridiga gluhim ušesom.

zasedbi Poruhrja.

Reuter Presse (Praga):

Dojstvo, da se je prepad med Francijo in Nemčijo razširil, mora brezdvomno zbuditi veliko pozornost. Ne gre samo za moratorij, ampak za cel preloženje reparacij in varnosti za Francijo in Belgijo. Skratka nemško zadržanje bo imelo za posledico, da bo Francija in Belgija prisiljena pripraviti dodatek k versajski mirovni pogodbi (Philippe Millet, Pariz).

Le Petit Journal (Pariz):

Ziveli smo brez Poruhrja, medtem ko Nemčija ne bo znala dolgo živeti brez njegovih brezštevilnih plavčev in rudokopov. Verjemite mi, da se bo stvar za nas dobro končala. Treba nam je samo čakati v orožju, kolikor časa bo treba. Gre za to, da vstrajamo v tem pasivnem položaju in Nemčija bo prošla milosti in če se širokotenju o polomu francoske vlade Berliner Tageblatt in Kölnische Zeitung celo Nemci smejijo, lahko rečemo, da se bo najbolj smejal oni, ki se bo zadnji smejal.

Tudi če bi se bil moral motiti kakor vsakdo, sem rabil svobodo razuma in kritike. Nikdar nisem deloval na oslabitev plemenitega čustva ali zvišenega prepričanja.

Ernest Renan (Pismo princu Napoleonu).

Glose.

Renesansa napredne misli.

Trombe apokaliptičnih angelov so zahučale preko Evrope v svetovni vojni. Zgodovina, zadnja in pravična sodnica, je razglasila veliki sodni dan ter pozvala pred sodni stol kralk in cesarje, narode in stranke, filozofe in socialne sisteme. Strašna in neumljena je bila sodba: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magna, quae sedet super aquas multas.

Milioni najboljših mož, ženinov in sinov so izkrevavili v brezprimernem mučenstvu, bogate dežele in cvetoča mesta je razrušil bojni vihar. Največ razdelanja pa so pretrpele človeške duše, v prah so razpali njih stoletni polmi in vzorci, okoreli vsled stoletnega ponavljanja kakor večno priložene kategorije. Razvaline v dušah in na zemlji, kaos materije brez duha in oblike. Zadijal je splošen svetoven požar, kakor so rekli stari stoiki. Na vseh koncih in krajih še gori, valj se dušiči dim zagrizene nezadovoljnosti in prevaranega nestrpnega pričakovanja, švigajo plameni strasti in maščevalnosti.

Vedno so se ponavljale v zgodovini take krize, a zdravo človeštvo je prestalo vse; isti razkrojni proces se ponavlja v vsakdanji fiziki in kemiji, nad vso prirodo vlada železni zakon analize in sinteze, Razvalina, analiza pa ne pomeni uničenja, ampak samo ločitev prvin, ki se združujejo zopet v nova telesa, v nove oblike.

Misleči opazovalec je ostal hladen in miren sredi svetovnega požara, saj se je večkrat godilo in trpelo še huje; v neizpremenjen optimizmu je nadaljeval svoje tiho, smoteno delo, prepričan, da odločujoč včasih razdelanja in razsula samo razumini in delavni duh, da sledi viharji fizi analize mirna doba vstvarjajoče sinteze, da je odvisna vsa usoda od tega, okoli katere ideje, okoli katere kristalizacijske točke se ujedinijo atomi razdrobljenega kristala.

In katero idejo si izberimo mi, misleči in poštenj Slovenci? Zgodovina pozna samo eno idejo, ki daje življenju vrednost in pomen idejo mislečega naprednosti, kajti življenje brez premišljenega napredka je topa živalsko hiranje in ni vredno niti eno sekundo časa. Napredna misel prešinja razvaline kakor životvorna duša in gradi iz njih nov, srečnejši dom bodočnosti. Censor.

Volilni proglas Narodne radikalne stranke.

Z ukazom Njegovega Veličanstva kralja z dne 21. decembra ste poklicani, da daste dne 18. marca svoj glas in izberete narodne poslance za skupščinsko dobo 1923, 1924, 1925 in 1926. S tem glasovanjem morate pokazati, ali odobrujete delo moje in mojih sodelavcev iz tabora Narodne radikalne stranke Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupščini, ki je bila izvoljena dne 28. novembra 1920, kakor tudi v vladah, ki so na podlagi zaupanja krone in skupščine od tega dne bile na čelu državne uprave. Poleg drugih del je bilo poglavito, da smo izdelali in izglasovali temeljni zakon za našo državo. To je bilo naravno skupno, v zvezi radikalne stranke in še treh drugih strank v skupščini in v vladi. Pozneje, po zagrebškem kongresu, je nastalo v krilu koalicije nesoglasje z ozirom na čuvanje stanja, ki je bilo ustvarjeno z vidovdanskim ustavo in z ozirom na sklepanje postav, ki izvirajo iz ustave same, in to je pripeljalo do krize, iz katere je potem izšel sedanji kabinet. Njegova prva naloga je bila, da smo pozvali vas, da se izjavite v prvi vrsti o tem glavnem vprašanju, a potem tudi v drugih vprašanjih naše državne politike, in zato se sedaj obračamo s tem proglasom na vse volilce, na celokupni narod srbski, hrvaški in slovenski.

Ko smo jaz in moji tovariši, z našimi ostalimi sodelavci, delali za osvobodjenje in zedinjenje našega naroda, so nam stali pred očmi ter so nas bodrili, da vstrajamo, mili in dični spomini iz naše stare preteklosti. To so bili spomini na nezavisnost starih narodnih držav, srbskih in hrvaških kraljev in carjev, pod katerih okriljem so se dvignili in se še danes ponosno belijo številni mramorji in drugi spomeniki njihove visoke kulture, ki pričajo, da nismo zaostajali za drugimi takratnimi naprednimi narodi. Toda ti spomeniki in ta preteklost so nam dali tudi sledeči znameniti poduk: izgubili smo to neodvisnost in svobodo in postali cela stoletja tuji sužnji, ker se nismo razvili do zavesti svojega edinstva, do zavesti, da je neobhodno potrebna edina, vsem skupna, krepka in velika država, ki nam je edina mogla in ki nam še sedaj more zaimčiti in zagotoviti neodvisnost, moč, napredek, blagostanje in slavo naroda.

Zato smo jaz in vsi moji tovariši ob času cele svetovne vojne govorili, kakor nesmrtnim vojnikom srbske vojske, tako tudi vsem srbskim sinovom, ki so takrat ginili in propadali: da se borimo za osvobodjenje in zedinjenje celega našega edinega in edinstvenega naroda, ene in nedeljene domovine od Alp do Balkana in od morja do Moriša. In samo zato so se toliko nebrojne in nepopisljive žrtve doprinele tako radevoljno in slavno, ker je bil pred očmi tako veliki ideal in ker smo ga vedno in povsod poudarjali, enako in složno z onimi predstavniki Hrvatov in Slovencev, ki so takrat izven svoje domovine delali z nami. A ne sme se pozabiti, da je tako obširni, popolni politični program zahteval tudi mnogo večje žrtve. Ravno zato, ker je bil tako obširen, se je morala voditi ne samo krvava neravna in mnogokrat obupna borba z močnim vojnim sovražnikom, nego vsopredno s tem tudi zelo previdna, toda dolga in neumorna akcija v krilu samih naših prijateljev in zaveznikov. Poleg ostalega je bilo potrebno, da se v našo korist izpremenijo in razveljavijo pozitivni mednarodni dogovori, oni, ki je bil podpisan v Londonu med velikimi silami Sporazuma, pa se je s težko muko in z novimi, dragoceni vojnimi in drugimi žrtvami komaj uspelo, da se je tudi to doseglo. Kajti mi smo svoj program našega edinstvenega naroda in potrebo, da se vsi ujedimo, iznesli tudi pred močne zaveznike ter jih pridobili, da so se zavzeli za naše ideale, kakor da so njihovi, ter so tudi oni prelevili kri svojih sinov za takšno našo zmago.

Po zaslugi modrega, lojalnega in hrabrega kralja Petra Velikega in vsled vitezstva njegovega sina in naslednika, Njegovega Veličanstva Kralja Aleksandra, so naša prizadevanja z božjim blagoslovom uspela, da so hrabra dela srbske kraljevske vojske in srbsko-hrvaških-slovenskih dobrovoljcev bila venčana z zasluženim uspehom — osvobodjenje in zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno, nezavisno državo se je izvršilo. Naša kraljevina je priznana in prijateljev in od poprejšnjih neprijateljev, kot ugleden član svetovne mednarodne zajednice.

Toda ta veliki uspeh, ta v celi naši zgodovini nevidena sreča, nas ne sme niti za trenutek zapeljati, da ne bi videli tudi nevarnosti, ki bi nam mogle groziti, ako ne bomo pazili ter se pred njimi zavarovali. Neki neprijatelji, ako tudi premagani, neki tekmeči, ako tudi zavrnjeni, se še niso pomirili s svojimi porazi in s svojimi neuspehi. Med njimi so še sedaj taki, ki sanjajo, kako bi nam škodovali, pa bi hoteli celo našo domovino zopet razkosati in podjarmiti. Ravno tako je ostalo tudi v notranjosti, v sami deželi, poprejšnji protivnik naše narodne neodvisnosti in zedinjenja. Med njimi je gotovo mnogo takih, ki so se pomirili z novim stanjem, ter ne mislijo več na zlo; toda so tudi taki, ki še nočejo odložiti orožja, ali ki mirujejo samo navidezno in začasno. Naša dolžnost je, da mislimo na one v notranjosti, kakor tudi na one zunaj, in da skrbimo, da bo naša država krepka in močna kraljevina. Takšna država nam je potrebna za uspešno obrambo proti vsacemu poizkusu od strani neprijateljev njene celokupnosti in neodvisnosti. V sled tega moramo biti tako organizirani, da smo vedno pripravljeni, da kot en moč kar najhitreje in najodločneje vstanemo in vstrajamo pri taki obrambi. A ravno tako nam je potrebna krepka narodna država za vršenje njenih kulturnih in družabnih nalog. Zavest o potrebi take državne organizacije nas je vodila, ko smo delali ustavo in smo skrbeli — in mislimo, da smo v tem uspeli, — da s to potrebo zedinimo tudi opravičene oziroma na potrebo sodobnega svobodomiselnega življenja. A ravno tako smo se trudili, da s tem spravimo v soglasje ono, kar zamore biti opravičeno v zahtevah, da se posameznim delom zemlje in naroda daje možnost, da v napravah krajevnih samoupravnih edinic razvijajo svoje posebne energije in da v svojem krogu morejo ohraniti ono, kar se pri njih, kot plod njihovega dosedanjega zgodovinskega življenja nahaja dobrega, krepkega in zdravega.

Znano je, da se del predstavnikov neklih vej našega narodnega debela ob priliki, ko smo pretresali in reševali naša ustavna vprašanja, ni strinjal z našimi načeli in obzirji: da so nekateri razumeli narodno in državno edinstvo drugače, kakor pa mi, a nekateri so bili sploh proti edinstvu ter so zahtevali, da svojo domovino razgrajamo na več posebnih držav, ki bi bile med sabo zvezane samo s slabimi zavezniki in vezmi, a po želji nekaterih bi predstavljale samo »mednarodno priznan okvir«. Naše globoko prepričanje, da so utemeljena načela, ki smo jih poudarjali in branili, a tudi poduk, ki smo ga dobili iz zgodovinske preteklosti, kakor tudi zavest dolžnosti, da se ne pregrešimo z neke vrste izdajstvom od onih, ki so dali svoje glave za idejo narodnega in državnega edinstva — ti razlogi so nam velevali, da ne pristanejo na njihove zahteve.

Naše razloge in oziroma prvenstveno velike interese državne varnosti niso hoteli pravilno oceniti predstavniki protivnega mišljenja, niti ob času, ko se je delala ustava, niti potem, ko je bila sprejeta in proglajena ter je stopila v pravno moč. Nekateri izmed njih niti nočejo priznati ta temeljni zakon naše, kakor tudi vsake druge države ter zahtevajo, da se spremeni. Oni niso hoteli in nočejo počakati, da ustavne odredbe najprej v dejanju pokažejo svoje dobre, ali pa tudi kakšne slabe strani, ako jih ima. Morebiti so nepotrepljivi tudi radi tega, ker se boje, da bi se drugače ves narod knalu navadil in prepričal, da ustava s svojimi predpisi najbolje odgovarja potrebam našega stanja in naših časov, pa bi jo odkritosrčno sprejel in pričel braniti. V svoji nepotrepljivosti razodevajo vsi ti na hrupen, često tudi na nedopuščen način, svoje nezadovoljstvo.

Tu so v prvi vrsti ravno isti, ki, kakor tudi pred Vidovim dnem leta 1921, nočejo ničesar, ali skoraj ničesar, slišati, niti o naših načelnih razlogih in virih, niti o mišljenju in volji onih delov naroda, ki so zadovoljni z doseženim načinom rešitve ustavnega vprašanja.

K tem nemirnim in nepremišljenim nezadovoljstvom so se pričeli v poslednjem času nagibati tudi nekateri od onih politikov, ki so, kakor tudi mi, v ustavotvorni skupščini delali složno z nami pri takem reševanju ustavnega vprašanja, ali sicer drugače delili z nami svoje nazore.

To njihovo zvižanje in omahovanje more imeti tudi druge vzroke in

povode, toda nam je jasno, da je deloma izzvano pod vplivom neklih politikov, ki ob času vojnih preizkušenj, zlasti, dokler so živeli v tujini, vsled svoje malodušnosti, niso verovali v popolno zmago naše nacionalne misli ter so se zadovoljevali tudi z drugimi načini rešenja našega narodnega in državnega vprašanja. Sedaj so njihove pogrešene težnje in zablude našle stike z delovanjem onih hrvaških in slovenskih politikov, ki niso zadovoljni s sprejeto državno ustavo.

Vprašanje o zadovoljstvu ali nezadovoljstvu z ustavnim stanjem in z državno razdelitvijo naše kraljevine je že vsled naše poprejšnje zgodovinske usode težko, nežno in kočljivo. Zato obžalujemo, da se še bolj otežuje in zapletava s tem, da se vmešavajo in dodajajo druge, njemu tuje stvari. Ustavna ureditev vsake države je tako pomembna, da se nji in razmerju posameznih slojev ali delov države do nje, mora posvečati prav posebno skrb ter se je treba lotiti dela iskreno in brez malenkostnih ozirov ali nečistih ciljev. Taka vprašanja se morajo proučavati in razpravljati lojalno, smoteno in resno. Neresno reševanje ustavnega vprašanja more imeti težke posledice, katerih ni mogoče lahko predvideti, ter mi ne smemo prevzeti odgovornosti za lahkomišno odpiranje take krize.

To pa ne pomeni, da mi ne cenimo značaja pritožb in želj onih bratov, ki so nezadovoljni z načinom, kako naša državna ustava rešuje vprašanje notranje ureditve naše države. Ne samo to, nego nam je globoko žal, da obstoji to nezadovoljstvo in da namesto prepira ne vlada najlepša sloga med vsemi brati. Toda ravno radi tega, ker visoko cenimo ustavno vprašanje, hočemo, naj se ustava najprej lojalno izvrši v življenje, potem naj se pa počaka in vidi, kako se bodo v dejanju izkazale državne in samoupravne oblasti in naprave, ki jih predvideva ustava in kakšne posledice bo imelo njihovo delovanje. Ko se bo to v resnici videlo, smo prepričani, da bodo tudi mnogi izmed sedanjih nezadovoljstev izprevideli, da so bili na napačni poti, ali — mileje rečeno — da so v svojih neugodnih ocenah zelo pretiravali.

Toda, ako bi se — proti našemu pričakovanju — pozneje pri izvrševanju vendarle pokazalo, da bi ustava v kakšni stvari vendarle bilo treba izpremeniti, to je, da bi nekateri njene odredbe bilo treba zamenjati z drugimi, in da te odredbe ne bi škodovalle varnosti in celokupnosti kraljevine in da bi na ta način zavladal zaželeni mir in sloga med vsemi glavnimi deli naroda — v tem slučaju se hočemo zavzeti tudi mi, da se izvrše take, vnaprej točno odredjene izpremembe.

Predsednik sedanjega kabineta je rekel še 12. maja 1921. leta pri zaključku splošne razprave v predloženi ustavi v skupščini: »Gospodje, jaz sam obračam pozornost na to, da ustave niso večne, da se ustvarjajo po potrebah naroda in po razmerah časa...« In potem, ko je pojasnil, kako nam naše sedanje potrebe, domačega in mednarodnega značaja, velevali, da moramo imeti kompaktno državno tvorbo, je ponovil: »Jaz, kakor sem rekel v začetku, smatram, da ta ustava ni nobena idealna ustava, kajti, ako bi bile kakšne idealne ustave, bi se nasledovale ali pa bi trajale večno. Ustave se morajo delati po potrebi, po napredovanju samega naroda.« A o samem predlogu ustave, kakor je bil z vladino pritrditvijo izdelan v velikem skupščinskem odboru, je rekel pri isti priliki: »Ako je v tej ustavi kaj takega, kar bi oviralo razvoj in napredek naroda, ali pa celo obrambo naše države, mi smo, gospodje, tukaj, da popravljamo.«

Mi smo v skupščini v resnici tako delali, dokler nismo vse njegove predpise končno potrdili in ga potem sprejeli v celini 28. junija predlanskega leta. Od tega časa nas gotovi dogodki v domači zemlji, a zlasti gotovi dogodki in pojave, ki so se pokazali v mednarodnem življenju, nekateri bližje, a drugi dalje od nas, prepričali in nas prepričavajo vsak dan, da smo na dobrem potu; in zato smo se odločili, da v smislu vsega, kar smo doslej rekli, čuvamo ustavo ter izvršimo njo in njene posamezne dele.

(Dalje sledi.)

Darujte knjige za horoško mladino!
Kabineta pred Vrednotnim smotnikom.

Pacifizem.

Uredništvo prške revije »Die Wahrheit« je povabilo nedavno madž. poslanca, prelata dr. Aleksandra Giesswein-a, predavatelja madžarske mednarodne lige, da predava o pacifizmu in zblizanju narodov. »Prager Presse« je objavila zanimivo vsebino tega predavanja. Prelat Giesswein je izjavil:

Nekdanji pacifizem: To je harmonija srednjega veka, ne brezbarvni kosmopolitizem, temveč Lammachev mednarodni orkester s svojimi umetninami, z gotiko in školastiko. To je harmonična simfonija evropskih kulturnih narodov, poročena iz čustva, da si posamezni narodi niso tako tuji, kakor se domneva. Evropski narodi so pomešani glede rase, plemena, nahajajo se v tesnem sorodstvu. Narodno mišljenje ni toliko stvar krvi, kakor plod kulture. To dokazujejo Petöfi, Jungmann, brata Zrinjski in Komenského apel na Evropo. Evropske narode veže enota kulture.

Današnji pacifizem: Ubij od svetovne vojne, kultura semina, v sklerozni? Spenglerjev »Untergang des Abendlandes« se cedi samega pesimizma. Ali je kultura podobna periodam življenja ali širini letnim časom? Ostali moramo pri upanju, da je druga prispodoba resnična. Christian Lange pravi: če vojna ne bo uničila kulture, se bo zgodilo obratno. Moderna tehnika ovira kulturo, ker ustvarja instrumente uničevanja. Keyserlingova ideologija o eksistenčni

borb je zmotna. Borba za obstanek je vne-majoče delovanje, ne pa borba za medse-bojno uničevanje. Pacifizem ni resignacija v nekaj nezgibnega, marveč podlaga kulturnega tekmovanja. Zgodovina sociologije mora slediti stviki: from struggle to co-operation. Pacifisti so stvarniki mira. Res publicana christiana srednjega veka mora postati ideal sedanjosti. Bil je znan Podčrdu, Kant ga je podal v teoriji. V 19. stoletju sprejme volja k mednarodni solidarnosti vidno obliko. Če ne popeljeta čustvo in razum po tej poti, potem bo to storila gospodarska sila. O tem priča povojni kaos. Človek ne sme večno povdarjati bestijo v svoji notranjosti. Sovražstvo med narodi je umetni produkt brezvestnih posameznikov, ki ga potrebujejo kot gnojilo za svoje posebne interese. Pacifistov ne sme omajati malodušnost, kajti pacifizem je ravno toliko utopija kot avijatika.

Vojna obrt mora priti pred svetovno sodišče. Korak k temu je današnje društvo narodov. Je embrionalna stvar, otrok vojne, ki nosi znamenja tega očetovstva. Možnost nadaljnjega razvoja je dana, treba jo je le izkoristiti. Tu se odpira pacifizmu hvaležno polje delovanja. Že Pasteur je rekel, da morata znanstvo in mir premagati ignoranco in vojno.

Dr. Giesswein je v Pragi žel obilo pr-srčnega odobravanja. Njegovo predavanje je zapustilo globok vtis: zblizalo je srca in misli.

Plima in oseka zemeljskega površja.

Plima in oseka se ne pojavlja samo na morju, temveč tudi na zemeljskem površju. Pred več tisoč leti n. pr. je bila zemeljska skorja vsa drugačna, kakor pa je danes. Ker so sedaj gore, so bile prej vode in obratno. Se dandanes najdejo učenjaki v gorah morske školjke, sledove rib in rastlin. Znanstveno je dokazano, da je bila Evropa nekoč morje, posamezni otoki pa spojeni s suho zemljo. Iz naravoslovja tudi vemo, da so pred več tisoč leti živele živali, ki so že davno izumrle.

V zemeljski notranjosti delujejo nevidne sile v obliki ognjenih vulkanov, ki bruhajo iz sebe kamenje in lavo, hitečo v doline. Ta lava seveda znatno spreminja obraz zemeljskega površja. Ni še dolgo tega, odkar so n. pr. zasuli vulkani na Japonskem del morja, pri čemer se je ponesrečilo okoli 10.000 ljudi.

Gore, ki jih pokriva morje se dvigajo in obnem tudi padajo. Dviganje gor v morju je zaznamovani obalah Sibirije, Južne Amerike in Južne Afrike, padanje pa obalah Švedske, Norveške, Greenlandije in Severne Amerike. Pričakovati je, da se bo dviganje na južnem delu zemeljske oble nadaljevalo, obenem pa tudi padanje na severnem delu, kajti sile v notranjosti zemlje zaradi strahovite vročine nikdar ne mirujejo. Zemeljska obla se zato suši kakor

jabolko, vsled krčenja pa se neprestano spreminja, čeprav ne moremo tega vidno opaziti. Najvišje gore so visoke po 9000 metrov, morje je tudi približno toliko globoko in vendar so vse te naravne prikazni v primeri z obsegom zemeljskega površja kakor droben prašek.

Izmed faktorjev, ki delujejo najbolj občutno na zemeljsko površino, je menda voda. Ta gloda gore in zanaša kamenje v dolino. Reke vedno menjavajo svoje struge, pri izlivu v morje pa ustvarjajo široko kopno. Znamo je v tem oziru reka Nil v Egiptu, ki je s svojim ustjem, takozvano delto, nanosila v morje okoli 90 kilometrov zemlje. Po znašanju zemlje v morje slove zlasti še reki Ganges in Brahmaputra v vzhodni Indiji, ki sta nanosili v morje okoli 70.000 kvadratnih milj.

Ne smemo pa prezreti še različnih rastlin, ki mešajo zemljo, da lažje voda napolni, potem črvov, podčebja, suše in vseh mogočih vodnih živali. Korali, školjke, polži in ribe ustvarjajo novo zemeljsko površino. Kadar namreč poginejo, padajo na dno in tvorijo grebene, pečine in otoke. V Ti-hem morju je n. pr. večina otokov nastala na ta način. Narava tedaj nikdar ne miruje, temveč se neprenehoma giblje.

Zahtevajte v vseh javnih lokalih JUTRANJE NOVOSTI

Drobtine.

• Novo morilno orožje. Za časa vojne so igrali veliko vlogo strupeni plini. Sedaj poročajo listi, da so Nemci znali novo vrsto orožja. Radioelektrični aparati bodo producirali pline, proti katerim se ne bo moglo braniti z masko. Francoski vojaški inženjerji se baje jako trudijo, da bi prišli na sled temu izumu in ga kontrkarirali.

• Sredstvo: zoper žensko jezičnost. Angleški zdravnik dr. John Abernethy je zdravil damo, ki ni bila nikdar tiho. Pri najvažnejših vprašanjih in nasvetih ga je prekinila. Nekega dne ji reče: »Pokažite mi jezik.« Dama ga je ubogala. — »Tako, sedaj pa ga držite zunaj tako dolgo časa, da vse povem.« Istotako si je pomagal nemški zdravnik v Berlinu pri ženski, ki je vedno tožila o svoji bolezn, čeravno ji ni nič manjkalo. Nekeč jo je srečal na cesti in jo vprašal, kako se počuti. Takoj je začela staro brblja: »Ah, gospod doktor, zelo trpim, in že je hudo naštetil dolge litanije svojih bolezni. Zdravnik pa jo takoj prekinje: »Glasno nazaj in jezik ven — dalje — še dalje.« Nastopil je mir in ko se je dama naveli-ča stali v tej močni situaciji, se vzravala. Veliko je bilo njeno začudenje, ko je opazila, da se je zdravnik med tem časom odstranil. Množica, ki je potrpežljivo pacien-tinjo radovedno ogledovala, se ji je prav od srca krohotala. Skoda, da nimajo naši za-konski možje zdravniške avtoritete!

Emil Gaborian:

Akt štev. 113.

Roman.

(Nadaljevanje.)

Ko je odšel natak, pri katerem je naročil vina, je vprašal Prosperja:

»Torej, ali so vsa naša naročila izvršena?«

»Vsa.«

»Ali ste govorili s prodajalcem kostumov in mu dali moje pismo?«

»Vse, kar zahtevate v pismu, bo poslal jutri v »Arhangel«.

»Torej je vse dobro; tudi jaz nisem izgubljal časa in prinašam važne novice.«

Vinotoč »Pri dobri veri« je proti štirim popoldne skoraj prazen. Takrat so ljudje ravnokar popili kavo in čas za absint še ni prišel. Verduret in Prosper sta se mogla mirno razgovarjati ter se čim ni bilo bati radovednih sosedov.

Med tem ko čakava na sle, ki sem jih pozval sem, se bova bavila nekoliko z gospodom de Lagorsom.

Pri tem imenu se Prosper ni več razburjal kakor dan poprej. Sum je podoben onim nevidnim žuželkam, ki lahko uničijo eno noč kako drevo, katero napadejo. Enkrat zasidran v duhu, žre in razdira najtrdnjše vero.

De Lahorsov obisk, odlomek iz pisma, katero je pisala Gipsy, je vzbudil Prosperju dvome, ki so se od ure do ure bolj utrjevali v njem.

»Ali veste, moj ljubi prijatelj,« je nadaljeval Verduret, »od kod je pravzaprav doma ta mladi mož, ki se izdaja za vašega prijatelja?«

»On je doma ravno tam, kakor gospa Fauvel, v Saint Remyju.«

»Ali veste to prav za gotovo?«

»Seveda, gospod Verduret. Ne samo, da mi je to sam večkrat povedal, slišal sem to od gospoda Fauvela in pač stokrat je to ponavljala gospa Fauvel, če je govorila o njegovi materi, katero je zelo ljubila.«

»Torej v tem oziru ni mogoč noben dvom, nobena zmotna?«

»Ne.«

»Ej, ej!« je rekel Verduret, stvar prihaja čedalje bolj čudna. »Žvižgal je skozi zobe pred se, kar je bilo pri njem očitno znamenje največjega notranjega zadoščenja.«

»Kaj je čudno?« je vprašal Prosper radoveden.

»Ej, to, kar se dogaja,« je odgovoril tolsti gospod, »to, kar sem slutil. Vraga in začel je razlagati, kakor na lajno, »Saint Remy je lepo mesto, ima 6000 prebivalcev, krasne nasade na trdnjaviških okopih, lep rotovž, bogate vodnjake, trguje s pre-mogom, svilo, ima slovito norišnico in še drugo.«

Prosper je sedel kakor na žerjavici.

»Ej, to, kar se dogaja,« je prišel.

»Mesto ima,« je nadaljeval Verduret, »rimska vrata, da le malo takih in grški mavzoleji, pa nobenega, prav nobenega Lagorsa. Saint Remy je domovina Nostradamusa, ne pa vašega prijatelja.«

»Vendar sem imel dokaze...«

»Seveda. Toda vidite, dokazi se dajo napraviti, sorodstva izmisliti. Vaše izpovedi so sumljive, moji dokazi so neovržni. Med tem ko ste vi v ječi obupavali, sem postavil jaz svoje baterije in zbiral municijo, da začnem streljati. Pisal sem v Saint Remy in prejel tudi odgovor.«

»Ali mi hočete to sporočiti?«

»Malo potrpljenja,« je rekel Verduret ter listal v svoji beležnici. »Tu, to je prvo; številka 1. Pozor na slog, to je visoko uradno:«

»Lagors. — Zelo stara rodbina, doma v Mail-lanu, se je nastanila v Saint Remyju pred enim sto-letjem.«

»Ali vidite!« je vzklil Prosper.

»Kako bi bilo, če bi me hoteli poslušati do konca?« je rekel Verduret in nadaljeval:

»Zadnji iz rodbine Lagors (Jules René Henri), ki se je imenoval brez dokazanih pravic grofa, se je oženil l. 1829 z gospodično Rozalijo Clariso Fontanet iz Tarascona; umri je meseca decembra 148 brez moških dedičev; zapustil je samo dve hčeri. Registri urada ne poznajo v okraju nikogar z imenom Lagors.«

»Torej?« je vprašal tolsti gospod, »kaj pravite k temu pojasnilu?«

Prosper je bil ves preseneten.

»Kako pa potem to, da je ravnal gospod Fauvel z Raoulom kakor s svojim nečakom?«

»Vi hočete pač reči z nečakom svoje soproge? Najprej si hočeva ogledati še notico št. 2. Ta ni uradna, vendar da dragoceno pojasnilo na vašega prijatelja rento 20.000 frankov.«

»Jules René Henri de Lagors, zadnji tega imena, je umrl v Saint Remyju 29. decembra 1848 v največji bedi. Imel je pošteno premoženje, pride-lovanje svile, s katerim se je pečal, pa ga je uni-čilo. Sina ni zapustil nobenega, samo dve hčeri, od katerih je ena učiteljica v Aixu, druga pa omo-žena z nekim majhnim trgovcem v Orgonu. Nje-gova vdova živi v neki koči v pravem pomenu be-sede samo od dobrote neke njene sorodnice, so-proge nekega bogatega bankirja v glavnem mesta. V okraju Arles ne poznajo nikogar z imenom La-gors.«

»To je vse,« je rekel Verduret; »ali vam to za-dostuje?«

»Resnično, jaz ne vem, ali sanjam ali bedim.«

»To razumem. Opozorj pa bi vas še na to, da bo morda kdo trdil, da je mogla imeti vdova La-gors po smrti svojega moža še naravnega, nepri-znanega otroka, ki nosi njeno ime. Temu ugovoru nasprotuje starost vašega prijatelja. Raoul je štiri-indvajset let star, in ni preteklo še dvajset let, od-kar je gospod de Lagors umrl.«

Prosper je uvidel, da temu ni oporekati.

»Toda,« je odgovoril zamišljen, »kdo pa bi bil potel Raoul?«

»Tega ne vem. Odkrito rečeno, je težje dognati kdo da je, kakor kdo da ni. En sam človek bi nam mogel dati v tem pogledu pojasnila, ta pa se bo pač čul kaj povedati.«

»Gospod de Clameran, kaj ne?«

»Gotovo.«

»Od nekdanj mi je bil ta človek zoper,« je rekel Prosper. »Ko bi le mogli o njem kaj dobiti.«

Zahvala.

V dnevih neizmerne tuge in bolesti ob smrti našega dragega soproga, odnosno očeta, tasta in brata, gospoda

dra. Ivana Tavčarja

je nam bilo vsestransko izraženo iskreno sočutje prava uteha, ki nam je hladila in lajšala srčno bolelost.

Nemogoče je nam, da bi se mogli posebej zahvaliti vsakemu posamezniku, zato izrekamo tem potom svojo najpristrčnejšo zahvalo vsem, ki so nas tešili v najtežjih trenutkih ter nam izražali svoje toplo sočutje, vsem onim, ki so z osebno udeležbo pri pogrebu dali izraza svojim srčnim čutilom, zlasti pa zastopniku Nj. Vel. Kralja, za-stopnikom tujih držav, predstaviteljem centralne in pokra-jinske vlade, predstavnikom mestne občine ljubljanske in drugih slovenskih občin, vsem zastopnikom vojaških in civilnih oblastij, vsem govornikom, darovalcem številnih vencev in cvetia, Sokolstvu, pevskim in drugim društvom ter vsem ostalim korporacijam in sploh vsem, ki so se udeležili pogrebnih svečanosti v Ljubljani, Škofijloki in na Visokem, da izkažejo s tem zadnjo čast blagemu po-kojniku.

V Ljubljani, 27. svečana 1923.

Rodbini dr. Tavčarjeva-Arkova.

Večja množina

časopisnega papirja na prodaj.

Kie, pove uprava lista.

Išče se

spreten stenograf

za slovenski (srbohrvaški) in nemški jezik za večerne ure.

Ponudbe na upravo lista.

„KORANIT“

zajemčeno pravi asbest-skrilj za kritje streh.

Ne premočil

Ne pozebel

Protj ognju in viharju

popolnoma siguran.

Neomejeno trpežen.

Tehta na 1 m² = 12 kg.

Centk in proračun pošlje

Fran Ročevan

Zirovnica (Masta) Gor.

Pozor!

Kupujem stare obleke, čevlje, pohištvo itd. Grem tudi na dom.

MARTIN DRAME,

Sv. Jakoba nabrežje

štev. 29 Ljubljana.

Ia Portland-cement

dobavlja

„GRADIVO“

trgovačko društvo

ZAGREB

Bogovičeva ulica 3.

Brzljavi: Gradivo.

Telefon 555.

Naznanilo!

Naznanilo!

P. n. občinstvu ter znancem, prijateljem in potujočem občinstvu vljudno naznanjava, da odpreva

v sredo, dne 28. februarja 1923

prvovrstno

kavarno

„EMONA“

opremljeno

z vsem

komfortom

v Ljubljani, v novi palači Ljubljanske Kreditne banke naspr. glavne pošte.

Sklicuje se na najino dolgoletno prakso, upava cenj. goste s solidno in skrbno postrežbo v vsakem oziru zadovo-ljiti, ter se priporočava za naklonjenost

JAN in KATI FIALA.

Restavracija se odpre nekaj dni pozneje, kar se bode naznanilo slav. občinstvu v vseh časopisih.